

nu de uitvoering nog



Kuyper uit 1891. Verder v.l.n.r. Sybrand Buma, Jesse Klaver en Gert Jan Segers.

verbonden zijn - Sybrand Buma van het CDA, Gert Jan Segers van de ChristenUnie en Jesse Klaver van GroenLinks (via de PPR en de EVP) - plaatsten hun maatschappijkritiek in relatie tot het overweldigende onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Dat liet vorig jaar zien dat nieuwe scheidslijnen tussen jong en oud, nieuwe en oorspronkelijke Nederlanders, hoog- en laagopgeleiden, globaliseringswinnaars en -verliezers, kortom: de bevoorrechte versus de kwetsbaren onze samenleving verdelen. Segers markeerde met verwijzing naar dat onderzoek dat inmiddels vijftien procent van de Nederlandse bevolking sociaal-maatschappelijk en economisch is afgehaakt; deze groep leeft in armoede en heeft geen vooruitzicht op verbetering. Klaver constateerde: wij hebben deze mensen in de steek gelaten.

Tegengeluid

Daar waar de maatschappijanalyse klip en klaar was en bovendien op brede consensus kon rekenen, wordt het beeld bij de agenda al een stukje

diffuser. De rode draad is wel dat de christelijk-sociale beweging met haar leer die samenwerking, verbinding en betrokkenheid predikt een tegenbeweging moet zijn. Het Visiedocument stelt: 'De christelijk-sociale leer met haar boodschap over de kracht van verbondenheid kan het broodnodige tegengeluid vormen voor het dominante liberaal-individualistische narratief.'

Kuyper verzette zich vooral tegen de dominantie van de liberalen; 125 jaar later is dat niet anders. De editie 2016 van het christelijk-sociaal congres wees eveneens het liberalisme aan als zijn voornaamste opponent. GroenLinks-voorman Jesse Klaver refereerde aan het streven van het eerste paarse kabinet in 1994 om een coalitie zonder christenen te sluiten toen hij zei: 'Het wordt tijd voor een regering zonder liberalen.' Dit statement ontlokte bij de bijna driehonderd toehoorders een enthousiast applaus.

Daarbij komt dat de christelijk-sociale beweging een boodschap van hoop heeft te verkondigen. Ook in die zin kan zij zich tegenover de tijdgeest van angst posteren.

Tegelijk moet worden vastgesteld dat de geesten over de

duiding van die angst heel voorzichtig spleten. Sybrand Buma stelde met nadruk dat we de gevoelens van angst niet mogen bagatelliseren maar heel serieus moeten nemen. CNV-voorman Maurice Limmen viel hem tijdens een tafelrede bij: wie de angst ridiculiseert, heeft de ernst van de benarde situatie waarin veel mensen zich bevinden niet begrepen. De bezorgdheid van veel mensen om hun baan te verliezen en welvaart te verliezen is ronduit terecht, aldus Limmen.

Daar stonden ook pleidooien tegenover om de vrees en bezorgdheid van mensen niet te cultiveren. "Angst is niet het enige verhaal van deze tijd", betoogde Balkenende. "Er is zoveel gaande dat ook hoop geeft." En daarop volgde een reeks van voorbeelden van mensen, organisaties en bedrijven die zich inzetten om de samenleving, kwetsbare mensen of het milieu vooruit te helpen.

Daarmee vormde zich een onuitgesproken consensus dat de christelijk-sociale beweging zich tussen de vrees en hoop moet positioneren, als een soort bemiddelaar of intermediair tussen beide

emoties. Ze moet gevoelens van angst serieus nemen en oprecht willen begrijpen waar mensen voor vrezen. Tegelijk kan ze met haar tegengeluid ook een perspectiefvol alternatieve mens- en maatschappijvisie aanbieden waarin mensen naar elkaar omzien en voor elkaar instaan. Limmen zag daarbij voor de christelijk-sociale organisaties de taak om het aloude agendapunt van verheffing weer op te pakken.

Achilleshiel

De achilleshiel van de huidige christelijk-sociale beweging blijft de actie. In een eerder commentaar (*CW-Opinie*, 1 april 2016) bekritiseerde ik het Visiedocument al vanwege zijn beperkte handlingsperspectief. Ik schreef toen dat de christelijk-sociale beweging met zijn netwerk van vijftig identiteitsgebonden organisaties in het onderwijs, de zorg, het welzijnswerk, de media en de ontwikkelingshulp de sleutel in handen heeft om zich tegen het sociale vraagstuk van deze tijd te keren. 'Zij moet zich - met evangelische verantwoordiging als inspiratiebron - ongegeneerd boos maken over de onverteerbare tegenstelling tussen bevoorrechten en kwetsbaren om daar vervolgens het hoopvolle alternatief van solidariteit, menselijke waardigheid, nabijheid en onderlinge betrokkenheid tegenover te zetten.'

De Tilburgse hoogleraar en theoloog Erik Borgman heeft principiële bezwaren tegen deze activistische benadering. Hij ziet activisme als een reële bedreiging voor het voortbestaan van de beweging. Op de vraag hoe we moeten omgaan met het onverdraaglijke leed dat ons via internet, televisie en krant bereikt, merkte één van de congresgangers op dat we vaker moeten huilen. Daarop reageerde Borgman ronduit gepassioneerd dat dat misschien wel de belangrijkste opmerking van de het gehele congres was. Huilen om onrecht en verdriet is ook een daad van verzet, stelde hij.

In veel gevallen lijken het echter eerder praktische obstakels te zijn die de tientallen organisaties die aan het christelijk-sociaal congres zijn verbonden ervan te weerhouden om de handen ineen te slaan. Veel van die organisaties zijn zelf zoekende naar hun identiteit en plek in een seculiere wereld. Zijn zij zelf bevangen door enige vrees om zich expliciet te bekennen als een christelijk-sociale organisatie?

Misschien is dat dan ook de functie van het christelijk-sociaal congres anno nu: geen gezamenlijk actieprogramma op basis van een gedeelde analyse en agenda, maar bemoediging opdoen onder gelijkgezinden om daarna weer geïnspireerd de wereld in te trekken, ieder met zijn of haar eigen opdracht.

Na drie mooie dagen in Doorn blijft het in mij zeuren dat dat een gemiste kans is.

Rien Fraanje is directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.